

กระบวนการผลิตบริการเสียงบรรยายภาพในละครโทรทัศน์
กรณีศึกษา ละครชุด DRAMA FOR ALL
The Process of Producing Audio Description for
Television Dramas:
A Case Study of the Drama Series DRAMA FOR ALL

พันธกานต์ ธานนท์^{1*}

Phanthakan Thanon^{1*}

¹ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 10210

¹ Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University, Bangkok, 10210, Thailand

*Corresponding author: E-mail address: phanthakan.tha@dpu.ac.th

(Received: September 4, 2024; Revised: December 8, 2024; Accepted: December 18, 2024)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตบริการเสียงบรรยายภาพในละครชุด DRAMA FOR ALL ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกฝ่ายผลิตละครและฝ่ายพัฒนาผลผลิต รวมทั้งสิ้น 11 คน ผลการวิจัยพบว่า ละครชุด DRAMA FOR ALL เป็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมการผลิตละครที่มุ่งสร้างการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ของประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม โดยปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตและการเขียนบทละครที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสื่อแก่คนพิการทางการเห็น ตามกระบวนการ คือ 1. ขั้นเตรียมการก่อนการผลิต เตรียมความพร้อมตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นของการผลิตละครกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งทีมงานผู้ผลิตละคร ผู้กำกับ ผู้เขียนบทละคร นักแสดง ต้องมีความรู้พื้นฐานและความเข้าใจธรรมชาติของการรับสื่อของคนพิการ รวมทั้งศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตและสำรวจความต้องการและพฤติกรรมมารับชมละครของคนพิการทางการเห็น นำไปสู่กระบวนการผลิตเสียงบรรยายภาพที่แตกต่างจากรายการโทรทัศน์ที่ผ่านมา 2. ขั้นผลิตรายการ ควบคุมการผลิตผลงานให้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยคำนึงถึงการสร้างความเข้าใจและการสร้างอารมณ์ในการรับชมละครของผู้ชม 3. ขั้นหลังการผลิตรายการ คำนึงถึงความถูกต้องและความสมดุลของเสียงต่าง ๆ ในละคร ทั้งเสียงพูด เสียงบรรยาย เสียงดนตรี เสียงประกอบ ก่อนนำไปสู่การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และประเมินผล โดยผู้ผลิตสื่อโทรทัศน์สามารถนำความรู้จากงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทาง หรือประยุกต์ใช้ในการผลิตบริการเสียงบรรยายภาพในละครโทรทัศน์ หรือรายการประเภทอื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: กระบวนการผลิต บริการเสียงบรรยายภาพ ละคร DRAMA FOR ALL

Abstract

This research aims to study the production process of audio description services for the drama series 'DRAMA FOR ALL' on the Thai PBS TV station. The study employed qualitative research method. The researcher conducted in-depth interviews with the drama production team and the product development team, involving a total of 11 informants. Results underlined that the 'DRAMA FOR ALL' series is an innovative drama production that focuses to ensure equal access and utilization for all groups of people. Creative production and script writing methods have been adapted to facilitate access to media for the visually impaired, through three processes. Firstly, pre-production stage begins with involving all relevant parties in the drama production, consisted of the production team, director, scriptwriter, and actors. They must have basic knowledge and understanding of the nature of media reception by disabled people. This stage involves studying the possibility of production requirements and surveying needs and viewing behaviors of visually impaired audiences. This leads to a process of producing audio descriptions that differ from those used in past television programs. Secondly, production stage covers controlling the production process to align with the objectives which focusing on creating understanding and enjoyment for the audience in watching the drama. Thirdly, post-production stage considers the accuracy and balance of various sounds in the drama which consisted of speech, narration, music, and sound effects, before proceeding to public relations, distribution, and evaluation. Television media producers are able to apply knowledge from this research as guidelines for the production of audio description in television dramas or other types.

Keywords: Production process, Audio description service, Drama, DRAMA FOR ALL

บทนำ

สิทธิความเท่าเทียมย่อมเป็นสิ่งสำคัญในสังคมประชาธิปไตยที่ทุกคนควรได้รับ โดยเฉพาะคนพิการที่มักจะถูกละเลยสิทธิการเข้าถึงบริการในด้านต่าง ๆ จากสังคม ด้วยเหตุผลข้อจำกัดทางร่างกาย จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตอิสระด้วยตนเองอย่างเต็มศักยภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปได้ แต่ถึงกระนั้นพวกเขาเหล่านี้ก็คือพลเมืองของประเทศ มีสิทธิเสรีภาพแห่งบุคคล เหนือกว่ากับพลเมืองส่วนใหญ่ ในบทบาทสำคัญของสำนักงาน กสทช. ที่เป็นองค์กรอิสระของรัฐ มีหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ได้เล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร ผ่านสื่อโทรทัศน์ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด [1]

โทรทัศน์นับว่าเป็นแหล่งข่าวสารข้อมูลที่ทำให้การยอมรับว่าเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงที่สำคัญ เป็นที่ชื่นชอบของประชาชนมากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภค จึงต้องการให้รายการต่าง ๆ ที่เข้าถึงประชาชนของตน เป็นบริการที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน หลายประเทศให้ความสำคัญและเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการให้บริการเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิและความเท่าเทียมด้านการสื่อสารดังกล่าว ซึ่งถือว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรจะได้รับบริการอย่างทั่วถึง สิ่งที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งคือ กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย แคนาดา กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป เป็นต้น มีความก้าวหน้าในการให้บริการและเทคโนโลยีที่จะอำนวยความสะดวกให้คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากกว่ากลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา เนื่องจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วมีความพร้อมทั้งในเรื่องของงบประมาณและบุคลากรที่จำเป็นในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีการกำหนดกฎหมาย นโยบายในการให้บริการด้านกิจการกระจายเสียง และโทรทัศน์อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในประเทศไทยเองเมื่อเข้าสู่ยุคดิจิทัล ที่การส่งผ่านข้อมูลข่าวสารรวดเร็วมากขึ้น ผู้ที่มีข้อจำกัดทางร่างกาย ก็ยังเข้าถึงข้อมูลยากขึ้นเท่านั้น [2] เพราะฉะนั้น ยิ่งเทคโนโลยีการสื่อสารมีการพัฒนามากขึ้นเท่าไร จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาบริการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างการเข้าถึงให้กับประชาชนทุกกลุ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะคนพิการ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) ถือเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดความเท่าเทียมและความเสมอภาค เพื่อสร้างการเข้าถึง การรับรู้ และการใช้ประโยชน์จากกิจการโทรทัศน์ของคนพิการ ผ่านการกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโทรทัศน์ เพื่อสร้างมาตรฐานในการจัดทำบริการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของคนพิการ

“บริการเสียงบรรยายภาพ” หมายความว่า บริการโทรทัศน์ที่จัดให้มีคำบรรยายภาพด้วยเสียง หรือจัดให้มีบริการเสียงบรรยายภาพเพิ่มเติมเป็นพิเศษในบางช่วงเวลาของรายการที่ไม่มีเสียงบรรยายตามปกติ เพื่อให้นักพิการทางการเห็น หรือผู้ที่มีปัญหาด้านสายตาเข้าถึงหรือรับรู้ และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ได้มากขึ้น [3]

บริการเสียงบรรยายภาพ หรือ Audio Description โดยหลักการแล้วเป็นการ “เปลี่ยนเนื้อหาจากภาพให้กลายเป็นเสียงพูด” เพื่อเอื้อให้ผู้ที่ไม่สามารถมองเห็นภาพนั้น ๆ สามารถเข้าใจเนื้อหา และปะติดปะต่อเรื่องราวต่าง ๆ ได้ต่อไป จากต้นเรื่องจนจบเรื่อง (หรือรายการ) แต่เสียงบรรยายภาพนั้น จะไม่ได้ทำหน้าที่ในการ “เล่าเรื่อง” แต่จะเพียงเป็นการบรรยายเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ ของภาพที่ปรากฏขึ้นเท่านั้น [4]

เสียงบรรยายภาพ หรือ Audio Description (AD) ตามความหมายโดยทั่วไป คือ การให้บริการ

เพื่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการให้ข้อมูลด้านภาพที่จำเป็นและสำคัญ มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจ (Comprehension) และความเพลิดเพลิน (Enjoyment) แก่กลุ่มผู้มีปัญหาด้านการมองเห็นในการรับชมสื่อต่าง ๆ ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวได้เช่นเดียวกับคนทั่วไป [5] โดยกลุ่มผู้ได้ประโยชน์โดยตรง คือ กลุ่มคนพิการทางการเห็น ทั้งตาบอดสนิทและสายตาลีอนราง และกลุ่มรองได้แก่ กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ต้องการเพิ่มความสามารถด้านภาษา กลุ่มรองนี้อาจเป็นผู้ไม่มีปัญหาด้านการมองเห็นและกลุ่มผู้ต้องการใช้โทรทัศน์เพื่อการฟังเสียงบรรยายภาพ มีแนวทางการจัดทำทั้งสองแนวทางคือ แนวทางแบบตรงตัว ที่เน้นการบรรยายตามสิ่งที่เห็นและแนวทางแบบตีความ สรุปความและเพิ่มความได้ตามความจำเป็น ส่วนตระกูลรายการที่มีความจำเป็นมากในการผลิตเสียงบรรยายภาพ ได้แก่ ละคร ภาพยนตร์และสารคดี และตระกูลรายการที่มีความจำเป็นน้อย ได้แก่ รายการข่าว สันทนาการ และเกมโชว์ เสียงบรรยายภาพมีขั้นตอนการผลิตคือ การคัดเลือกรายการ การทำความเข้าใจต้นฉบับ การเตรียมบทเสียงบรรยายภาพ การบันทึกเสียงและตัดต่อเสียง และทักษะสำคัญในการผลิตเสียงบรรยายภาพ คือ ทักษะการเลือกสารที่จำเป็นและสำคัญ ทักษะด้านภาษาการเข้าใจเรื่องการสื่อความหมายผ่านภาพในโทรทัศน์ ทักษะการใช้เสียง และความเข้าใจเรื่องคนพิการทางการเห็น [6] เพราะฉะนั้น บริการเสียงบรรยายภาพในโทรทัศน์ จึงเป็นสิ่งที่สร้างการเข้าถึงสื่อและการรับรู้ของคนพิการทางการเห็น และสามารถใช้ประโยชน์เพื่อสร้างความเข้าใจและความเพลิดเพลินจากการรับชมสื่อโทรทัศน์ เช่นกลุ่มคนทั่วไปในสังคม และข้อค้นพบจากผลการวิจัยข้างต้น จะสังเกตเห็นได้ว่า ตระกูลรายการที่มีความจำเป็นมากในการผลิตเสียงบรรยายภาพ ได้แก่ ละคร เพราะถือว่าเป็นพื้นที่สื่อบันเทิงหนึ่งที่คนพิการทางการเห็นต้องการและเข้าถึงเหมือนกับคนส่วนใหญ่ในสังคมจึงนำมาสู่ความสนใจของงานวิจัยนี้ ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษากระบวนการผลิตบริการเสียงบรรยายภาพในละครโทรทัศน์โดยเลือกใช้กรณีศึกษาของละครชุด DRAMA FOR ALL ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ร่วมกับ บริษัท ฟิน-แลนด์ สตูดิโอ จำกัด, บริษัท ซี สตูดิโอ จำกัด, บริษัท ใจอัน จำกัด และบริษัท สมายไรเตอร์ส จำกัด เปิดตัวโปรเจกต์ “DRAMA FOR ALL” ในการผลิตละคร 4 เรื่อง 4 รส กับละครนวัตกรรมใหม่ ที่เข้าใจเข้าถึงสำหรับทุกคน พร้อมสอดแทรกความสนุก สารความรู้ และความบันเทิง ผ่านพื้นที่การสื่อสารให้กับผู้ชมทั่วไป รวมถึงผู้ชมที่พิการทางการได้ยิน และพิการทางการเห็น สามารถรับชมพร้อมกันได้โดยไม่เสียอรรถรส โดยใช้เทคนิคพิเศษต่าง ๆ สร้างสรรค์บทละครที่เข้าใจพฤติกรรมของผู้ชม ให้ได้สัมผัสกับความสนุก และเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างเท่าเทียม โดยโปรเจกต์ DRAMA FOR ALL ประกอบด้วย 1. ละครเรื่องลิเกร้อยล้าน (วิว) กำกับโดยสมเกียรติจันทร์พรานหมณ์ และนิติ ปลัดทอง นำแสดงโดยภาคภูมิ จงมันวัฒนา, ศรันฉัตร มิตรชัย, แสงดาว ทรงแสง, วงศธร สมศรี, กฤษฏ์สพล สุทธิหิรัญดาราจค์, มงคล สะอาดบุญญพัฒน์ และการรวมตัวของสามน้ำเชียวยิ้ม ได้แก่ พิเชษฐ์ เอี่ยมชวานา, พวง แก้วประเสริฐ และจ่านงค์ ปิยะโชติ 2. ละครเรื่อง Super แม่น กำกับโดยดนัย อัมพรดนัย นำแสดงโดยศุภศิษฏ์จางี้วิวัฒน์, ภาลภา ฐิตะวชิร และพันธ์ชัย บำรุงกิจ 3. ละครเรื่องอาชญากร คน 5G กำกับโดยสุรชต์ สิทธิพรชัย นำแสดงโดยสุทัตตา อุดมศิลป์, พลวิชญ์ เกตุประภากร, ชลาทิศ ตันติวุฒิ, อัครุต คงราศรี และณัฐสิทธิ์ โภภีมนันสนิษฐ์ และปิดท้ายด้วย 4. ละครเรื่องความทรงจำใหม่ หัวใจเดิม กำกับโดยสิทธิธานต์ ฉลองธรรม นำแสดงโดยณัฐร์ กิจจจริต และนฤกรมล ฉายแสง [7]

Figure 1 DRAMA FOR ALL Project

Source: <https://mgronline.com/drama/detail/9640000076512>

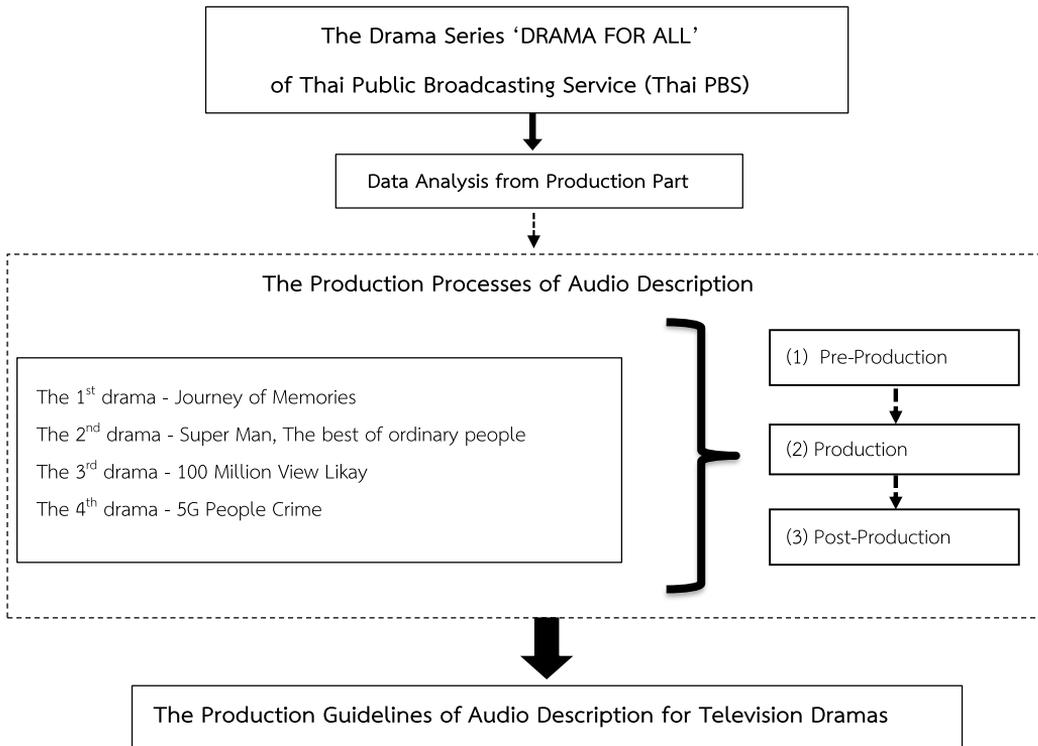
จากความน่าสนใจดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการวิจัยครั้งนี้ ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาในกระบวนการผลิต บริการเสียงบรรยายภาพในละครโทรทัศน์ โดยใช้กรณีศึกษา ละครชุด DRAMA FOR ALL ของสถานีโทรทัศน์ ไทยพีบีเอสซึ่งถือเป็นเป็นนวัตกรรมความบันเทิงรูปแบบใหม่ผ่านการสร้างสรรค์ละครที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อการเข้าถึงและความเท่าเทียมของผู้ชมทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนพิการทางการเห็นผ่าน กระบวนการวางแผน และผลิตละครที่มีบริการเสียงบรรยายภาพ รวมทั้งการใช้เสียงประกอบต่าง ๆ เพิ่มเติม เพื่อสร้างการเข้าถึง รับรู้ และใช้ประโยชน์ที่จะทำให้คนพิการทางการเห็นสามารถรับชมละครไปพร้อม ๆ กับ ทุกคนได้อย่างไร้ข้อจำกัด โดยผลการวิจัยครั้งนี้จะสามารถนำไปเป็นต้นแบบของการผลิตสื่อเพื่อคนพิการ ทางการเห็น² รวมทั้งสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ในกระบวนการผลิตบริการเสียง บรรยายภาพสำหรับผู้ชมกลุ่มอื่น ๆ ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากระบวนการผลิตบริการเสียงบรรยายภาพในละครชุด DRAMA FOR ALL

²งานวิจัยนี้จะใช้คำว่า “คนพิการทางการเห็น” ตามประกาศกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและ หลักเกณฑ์ความพิการ พ.ศ. 2552

กรอบแนวคิดของการวิจัย

Figure 2 Conceptual framework

Source: Designed by Phanthakan Thanon, 2567

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการผลิตบริการเสียงบรรยายภาพในละครโทรทัศน์ กรณีศึกษา ละครชุด DRAMA FOR ALL” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการผลิตบริการเสียงบรรยายภาพในละครชุด DRAMA FOR ALL ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และใช้วิธีการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตบริการเสียงบรรยายภาพ ในละครชุด DRAMA FOR ALL ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ใน 2 ส่วน รวมจำนวนทั้งสิ้น 11 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ฝ่ายผลิตละคร อันหมายถึง บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตละครชุด DRAMA FOR ALL ทั้ง 4 เรื่อง ประกอบด้วย

- ผู้จัดการฝ่ายรายการละครของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จำนวน 1 คน
- ผู้กำกับ และ/หรือ ผู้จัดละคร และ/หรือผู้เขียนบท จำนวน 8 คน